

цікавлять читача сьогодні свідчить про високу майстерність митця.

Література

1. Боева Е. Ім'я як семантичний жест у символістській драматургії Олександра Олеся. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2017. № 64. Ч. II. С. 54–64.

2. Олійник О. Крізь шати повсякденності (Особливості символістської драми Олександра Олеся). *Слово і час*. 1994. С. 15–19.

3. Олександр Олесь драматичні твори в двох томах. Т. 2 / упоряд. Р. Радишевський. Київ : Дніпро, 1990. 683 с.

4. Чернова І. Жанрово-стильові домінанти творчості Олександра Олеся. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2013. № 1 (29). С. 211–215.

Підпалюк Альона Олександрівна – здобувачка СВО бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського спеціальність 014.01 Середня освіта Українська мова і література. **Наукові інтереси:** історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Ольга Бабин

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Ткаченко В. І.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИКИ МАЛОЇ ПРОЗИ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Анотація. В статті розглядаються особливості поетики малої прози В. Винниченка. Здійснено аналіз малої прози та акцентовано увагу на неореалістичному характері прози. Розглянуто способи зображення побуту та пейзажу у малій прозі Володимира Винниченка, проаналізовано розмаїття

прийомів формування тональності творів у аспекті неореалістичних тенденцій творчості письменника.

Ключові слова: мала проза, поетика, стильова атмосфера, психологізм, творчість.

Annotation. The article discusses the peculiarities of the poetics of small prose by V. Vinnichenko. The analysis of small prose is carried out and attention is focused on the neorealistic nature of prose. The methods of depicting life and landscape in a small prose by Volodymyr Vynnychenko are considered, the variety of methods of forming the tonality of works in the aspect of neorealistic tendencies of the writer's creativity is analyzed.

Keywords: small prose, poetics, style atmosphere, psychologism, creativity.

Творча спадщина В. Винниченка постійно привертає увагу літературознавців. Її дослідженню присвячені праці Л. Дем'янівської, Г. Костюка, С. Погорілого, О. Гнідан, В. Гуменюка, Т. Гундорової, Л. Мороз, В. Панченка.

Головною метою дослідження є здійснення аналізу особливостей поетики малої прози Володимира Винниченка.

В. Винниченко – прозаїк, драматург, політик, художник, філософ. Його творчість – яскраве та неповторне явище української літератури. Одну з найкращих сторінок у його творчій спадщині становлять оповідання – гостросюжетні, пластичні, глибоко проникливі в людську психологію, розмаїті характеристиками.

У малій прозі В. Винниченка описання побуту, інтер'єрів зустрічаються досить часто, що вказує на реалістичні інтенції творів. С. Зінчук акцентує увагу в творах Винниченка на тому, що описи середовища, побуту відіграють допоміжну роль, допомагають створити певний колорит, вони є тлом для відтворення людських характерів [Зінчук 1993: 124–145].

В. Винниченко, безперечно, намагався ввести до вітчизняної літератури щось нове, інноваційне. Нові

літературні техніки й прийоми, враховуючи стилістичні особливості української мови, мовний колорит, милозвучність рідної мови. Всі твори автора пронизані українською ідеєю. Він не боявся та сміливо перетворював манеру письма, насичуючи її новими поетикальними засобами зображення, використовував у творах малої прози ритмізоване мовлення. Щодо останнього, то вони виконують певну стилістичну функцію, увиразнюють зміст і підсилюють емоційність, задають певну тональність, настрій. Використовував ритмізацію тоді, коли хоче проникнути у сутність буття, «зміст сущого», поєднати Всесвіт зі світом людської душі, буттєве з побутовим. Він міг зображати побутове, емпірично відділене від буттєвого, сутнісного. У творах малої прози присутні дві лінії художніх зусиль: сфера буття і сфера побутування [Заварзіна 2006: 423–437].

Основною жанровою специфікою малої прози В. Винниченка є поглиблення психологізму, тобто передача художніми засобами внутрішнього стану персонажа, його думок, переживань, зумовлених внутрішніми й зовнішніми чинниками. У своїх творах В. Винниченко показує конкретну ситуацію у ракурсі демонстрації найдрібніших змін у психіці героїв, мотивації їх вчинків.

В. Винниченко створив більш ніж сто творів малої прози й видав окремими збірками. Наприклад, перша збірка письменника «Краса і сила», розпочинається оповіданням «Сила і краса», яке здатне вразити кожного читача новаторським протиставленням краси, уже пізніше автор змінив назву на «Краса і сила» (1906). Закінчується збірка одним із найсміливіших творів письменника «Мнімий господін» (1905).

Всі ці твори мають свої типологічні ознаки, вони відрізняються за композиційною специфікою, зокрема, архітектонічними особливостями, наявністю чи відсутністю позасюжетних елементів, часопросторовими характеристиками, наративною стратегією тощо. Збірки

малої прози В. Винниченка демонструють неореалістичні принципи, які виражаються у поєднанні різних типів називання творів.

В. Винниченко відрізнявся від своїх колег власним стилем. Починав з мотивів реалізму перших оповідань, далі перейшов до імпресіоністичного стилю, яке можна побачити в творах і малої («Промінь сонця», «Зіна») і великої форми («Записки кирпатого Мефістофеля») та психологічного реалізму, що панує в романах і більшості його драм.

Письменник не зупинявся і постійно удосконалював усі типологічні ознаки різних напрямів, що відобразилося і на специфіці такого важливого елемента організації художнього твору, як назва. В. Винниченко надавав творам заголовки певного типу, тим самим націлював на відповідне сприйняття, ставив необхідні смислові акценти. З назви творів можна зрозуміти жанрову форму. В прозі В. Винниченка переплелись українська і європейська традиції. Винниченко більше драматизував прозу з нотками психологізму, відображаючи реалістичний жанр [Панченко 2000: 9].

Новаторським кроком в українській літературі, що знаменує початок еволюційного етапу розвитку української художньої прози, стає розроблена В. Винниченком нова концепція людини. Інтерес до табуйованих у класичній літературі аспектів життя зростало в його творах. У даний період В. Винниченко показує героя як індивідуалістичну особистість, самодостатню та автономну. Людина фактично не соціалізована: не має спогадів дитинства, прив'язаності до батьківщини, до рідних; не має власного дому, жінки, дітей; не має можливості чи бажання до професійної самореалізації. Герою важко знайти щось надійне, віру в Бога він заперечує; сурогатом часто виступає революційна ідея, яка не завжди рятує від самотності та відчаю. Майже кожен з героїв шукає свою формулу щастя і повноти життєвідчуттів; чим масштабніше письменницька думка,

тим більший людський матеріал охоплює вона, тим більше зв'язків і відносин вбирає в себе. Гідний продовжувач психологічної та інтелектуальної прози другої половини XIX ст., В. Винниченко водночас був новатором, який геніально передбачив чимало із шляхів розвитку світової літератури. Звернення до творчості В. Винниченка виявляють корені таких складних філософських понять та літературних систем, як екзистенціалізм (Камю), інтелектуальний театр, «філософський реалізм»; пошуки Винниченка в галузі «неореалізму» й «універсального психологізму» знаходяться в руслі різноманітних віянь в українському й світовому театрі і кіно [Зінчук 1993: 124–145].

Новація В. Винниченка через історичні умови не набула розвитку в українській літературі радянських часів, але нова концепція людини, запропонована письменником, знайшла своє продовження у літературі українського постмодернізму.

Вся його мала проза демонструє потенційні можливості полілогу. Письменник, прагнучи відтворити об'єктивну картину складної і неоднорідної сучасності, зобразити плюралізм думок і поглядів, суспільних настроїв, притаманних цій карколомній епосі. В. Винниченко дозволяє драматизувати оповідь, роблячи її більш динамічною і багаторівневою. У творах В. Винниченко, організовує різні голоси героїв, кожен з яких намагається внести свою позицію, свій біль і радість, у великий хор, де окремі партії, можливо, й дисгармонійні, зливаються в єдину гармонію життя.

Аналіз пейзажних описів малої прози В. Винниченка дозволяє дійти висновку про те, що змалювання пейзажу має наступні ознаки: психологізація пейзажу, використання художнього прийому динамічного пейзажу, імпресіоністичність та ескізність, штриховість, настроєвість. А його побутові і пейзажні описи створюють ефект контрасту.

В. Винниченко зумів вміло поєднати український реалізм і новітні течії межі століть у новому літературному напрямі – неореалізмі. Митець вдало поєднує у своїх творах кращі надбання літературних методів межі століть, досягаючи органічності синтезу, створюючи яскравий і неповторний мистецький світ.

Література

1. Заварзіна Є. Духовний потенціал людських взаємин : нонсенс чи мета (за Щоденником (1911-1925) В. Винниченка). *Література. Фольклор. Проблеми поетики* : збірник наукових праць. Київ : Акцент, 2006. Вип. 24. Ч. I. С. 423–437.

2. Зінчук С. Володимир Винниченко *Нові імена в програмі з української літератури* Київ : Просвіта, 1993. С. 124–145.

3. Особливості модернізму стилю В. Винниченка. Неореалізм як стильова домінанта малої прози письменника. URL : http://ni.biz.ua/15/15_3/15_3293_osoblivostI-modernIzmu-stilyu-v-vinnichenka-neorealIzm-yak-stilova-domInanta-maloyi-prozi-pismennika.html (дата звернення 20.03.2023)

4. Просалова В. Інтермедіальні аспекти новітньої української літератури. Донецьк : ДонНУ, 2014. 154 с.

5. Панченко В. Творчість В. Винниченка. 1902-1920 рр. та художні течії. *Слово і Час*, 2000. № 7. С. 9.

6. Проблематика ранньої прози Володимира Винниченка *Проблеми розвитку психолого-педагогічної науки у науковій творчості молоді* : Тези. Переяслав-Хмельницький, 1992. Ч. I. С. 94–95.

Бабин Ольга Іванівна – здобувачка СВО бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. **Наукові інтереси:** література кінця XIX століття.